

GORIŠKI LIST

LETO II. - ŠTEV. 6.

GORICA 20. JANUARJA 1945.

CENA 1 LIRA

„Goriški list“ izide vsako sredo in soboto zjutraj. - Uprava in uredništvo v Gorici, Corso Verdi 47. Tel. šte. 292 - Oglasi se zaračunavajo po ceniku

Spedizione in abbonamento postale 2° gruppo
Poštnina plačana v gotovini

Celoletna naročnina: 104.- lire, polletna 54.- lir. Plačati v naprej. Cena izvodu v ljubljani: 1.50 lire. - Račun pri Cassa di Risparmio Gorica

Resnice o „srednji liniji“

Naš narod baje že nekaj let silno trd boj proti največjemu sovražniku človeštva, komunizmu, ki si je med nami nadel krinko OF. V tem boju so na eni strani komunisti sami in vsi tisti opeharjeni Slovenci, ki so se z njimi združili pod firmo OF, a v njej nimajo prav nobene odločilne besede in so zato hočeš nočeš pravi soborci komunizma proti narodnim in verskim svetinjam slovenskega naroda. Na drugi strani pa so zavedni katoliški Slovenci, ki vedo, kaj je komunizem po nauku Cerkve in so si k srcu vzeli bojni klic sv. očetla zoper komunistično nevarnost, ki je po njegovem nauku „prevrat, ki presega po sili in velikosti vse, kar je Cerkve v preminogem pregledanju doslej pretrpela“. Z njimi so se postavili komunizmu v bran tudi drugi zavedni Slovenci, ki so spoznali v komunizmu največjo nevarnost za narodni obstoj in njegove gospodarske ter kulturne vrednote, čeprav niso zavedni katoličani.

Med tema dvema taboroma, pa je velika ljudska plast, ki ne razume pomena tega boja in si tudi ni na jasnem, kdo je pravzaprav zanimal bratomorno klanje, ki ji je v dušo zoprno in zato le naprej v svojih miroljubnih sentimentalnostih vpije: Mir, nehaite, ljubite se, vzpostavite spet red in slovo med Slovenci, bodite edini, ne dajajte prilike sovražnikom, da bi nas pokončevali, usmilito se nedolžnega trpečega ljudstva, ki radi te borbe tako neizrečeno trpi in je v nevarnosti, da se fizično in gospodarsko pokonča itd.

Takih dobrodušnih in res dobro mislečih sredincev je dežela prepolna in vemo, da je med temi sredinci vse polno tako razumnih ljudi, ki vedo, kdo je pravi začetnik vsega našega gorja in zato svoje klice po spravi, redu in pameti naslavlja v prvi vrsti na OF. Na domobranstvo naslavlja te svoje pozive po pravici le v listih redkih slučajih, ko tudi kak domobranec proti volji svojega vodstva in navadno tudi ne nekaznovano zagreši kako nepostavnost proti krivcem ali pomočoma kdaj tudi proti kakemu nedolžnemu rodnemu bratu. Dokler ti ljudje le vpijejo po spravi in vsaj prostovoljno ne podpirajo komuniste, jih nihče iz protikomunističnega tabora ne napada, čeprav tega tabora iz nevednosti ne podpirajo, pa mu tudi škode ne delajo; saj ga s svojim za-

Gigantska borba na vzhodu

Nemške čete osvajajo kraje okoli Strassburga • Velike izgube Angloamerikancev pri Hattenu • Oživiljene bitke v srednji Italiji • Odbiti boljševiški napadi na Madžarskem • Varšava je bila izpraznjena • Ogromne izgube sovražnih oklepnikov

Vrhovno poveljstvo nemških čet javlja:

Vsi boljševiški napadi na Madžarskem, ki so bili omejeni na severno pobočje Vertesa in Pilisa, so spodleteli. Branilci Budimpešte so obdržali vodstvo v ogorčenih pouličnih bojih pri novem ogromnem sovražnikovem napadu. V samotnih predelih ob madžarsko-slovaški meji so ostali vsi sovražnikovi napadi brez uspeha. Med Slovaško in med zgornjim tokom Visle so se nemške čete pomaknile proti zapadu. Hudi boji so se vršili v okolici Novoga Sandeca. Boji vzdolž Visle se nadaljujejo z nezmanjšano silovitostjo. Nemške rezervne čete so zavrnile sovražnikove napade med Krakovim in Čenstohovim. Tomaževo in Čenstohovo sta po hudih pouličnih bojih padli v sovražnikove roke.

Sovjetske čete so napredovale do Lodza in Visle. Tudi med Kielcem in Spodnjo Pilico so nemške čete v hudih obrambnih bojih proti veliki sovražnikovi premoči. Nemška divizija, je v enem dnevu uničila 85 sovjetskih oklepnikov. Med velikim napadom ob Visli je bila izpraznjena Varšava.

Severno Visle so boljševiki kljub srditemu nemškemu odporu z velikim dotokom novih čet razširili vdorno področje. Mesto Cihenjava je bilo izpraznjeno po srditih bojih.

Na peti dan nemške obrambe v Vzhodni Prusiji so nemške čete dosegle pomemben uspeh proti napadu 35 sovjetskih strelskih divizij ter številnih oklepnških brigad.

V podvojeni bitki sverno Visle

in vzhodnopruskem področju je bilo doslej uničenih 900 sovražnih oklepnikov.

Na zahodu se razvijajo srđite bitke pri Maasevycu, kjer so v loku vdrla angleške čete. Vzhodno Bastogneja trajajo ogorčeni boji za pozamezna naselja.

Planinski lovci SS-čet so v dolnji Vogezih obkolili ameriško napadalno kolono, ji onemogočili vse predorne poskuse ter ji odrezali vsa pomožna sredstva.

Okrog Hattena je sovražnik zopet srđito napadal, pri tem pa je imel znatne izgube ljudi in oklepnikov. Nemci so severno Strassburga razširili vdorno mostišče, zavzeli v napadu nekaj krajev vzhodno Hagenaua ter zajeli enega polkovnika ter več sto ameriških vojakov. Naprotnik je vdril sicer v Herrlisheim, pri tem pa je izgubil mnogo svojih oklepnikov. Skupno so Angloamerikanci izgubili samo v Alzaciji v enem dnevu 37 oklepnikov.

V srednji Italiji so se bitke oživile. Med Etruskiškimi gorami in jezerom Comackio so bili sovražni napadi brezuspešni.

Ameriški teroristični bombniki so napadli severno in severnozahodno Nemčijo, zlasti pa stanovanjska naselja mesta Paderborn. Ponoči so angleška letala izvedla motilne polete nad zahodno in srednjo Nemčijo.

Nemška zračna obramba je na Nizozemskem in v Nemškem zalivu sestrelila 11 sovražnih bombnikov.

London je še dalje pod nemškim daljnometnim ognjem.

Ob angleški obali in na poti proti Franciji so nemške podmornice kljub najtežjim raz-

meram potopile devet sovražnih ladij s skupno 44.000 BRT, dalje so potopile še dve varovalni ladji in torpedirale tri nadaljne.

Poraz komunistov na Dolenjskem

Vojno poročilo glavnega stana Führerja poroča z dnem 18. januarja:

V očiščevalnih bojih med Toplicami in Žuženberkom so bile banditom prizadejane ponovno težke izgube. Boje proti banditom je vodil višji SS in policijski vodja Alpskih dežel. Našteli so nad 2300 padlih banditov, nad 1500 ujetnikov, tudi stvaren plen je bil zelo obsežen.

Rim podoben nekdanjemu „rdečemu“ Madridu

Madrid. - Položaj v Rimu sliči oni rdečega Madrida in ostalih španskih mest tik pred koncem državljanske vojne, poroča rimski dopisnik lista „Alcazar“ v nekem komentarju, v katerem podaja pretresljivo poročilo o bedi in lakoti, ki vladata v italijanskem glavnem mestu. Sedaj je videti v Rimu iste bolne, rumenka-ste obraze, iste suhe roke in shujšane postave, kakor jih je bilo videti pred štirimi leti v rdeči Španiji. Ljudsko zdravje je seveda temu primerno.

držanjem vsaj toliko podpirajo, da skupno z njim obžalujejo in obsojajo pokončevanje svojega ljudstva in zemlje.

Takih sredincev nihče ne napada in jih navadno tudi „sredince“ ne imenuje, kajti dejansko se le ubogi gledalci ali tudi plesalci, ki često prav drago plačujejo udeležbo pri krvavem plesu, ki ga je prire- ilo komunistično „osvobodilno gibanje“ na naši zemlji.

So pa drugi „sredinci“, ki zoper nje večkrat piše slovensko časopisje. Ali se jim ne godi krivica? Bodimo pravični tudi napram njim. Ti sredinci so na vsak način ljudje, ki vedo ali bi vsaj morali vedeti, kaj se med nami vrši in kak pomen ima borba med zgoraj omenjenima taboroma: med komunističnim in protikomunističnim.

Ti ljudje se navadno tudi sami imenujejo sredince, kajti ime je zares lepo. Saj je že zelo star rek: srednja pot, zlata pot! V latinščini se gaasi važno moralno pravilo. In medio stat virtus in tako bi radi tudi „sredinci“ veljali za modre može, ki hodijo po zlati srednji poti in so našli stal šče najpopolnejše krščanske čednosti, ki stoji v sredi „inter defectum et excessum“.

Vsekako imajo sredinci lepo in zavidanja vredno ime. Vprašanje je le ako ga zaslužijo. Ako sredinski pojav natančno preiščemo in preštudiramo, bomo našli tudi med temi sredinci več vrst.

Sredinci, ki so med dvema taboroma, ker mislijo, da je mogoča sprava med komunizmom in krščanstvom in si predstavljajo, da bodo s svojim

zadržanjem zedinili vse Slovence v družino bratov in sestra, ki v ljubezni skupaj sede pri isti mizi, so čisto nerealni fantasi, ki ne poznajo prav čisto nič komunistične doktrine. S svojim zadržanjem slabijo odpor dobrega proti zlu in so zato nehoti in nevede škodljivci naroda in pomozna sila komunizma. Zato niso sredinci, ampak so na strani naših sovražnikov, čeprav pravijo, da tam ne marajo biti. Drugi želijo biti sredinci z namenom, da dobijo pristop med narodno usmerjene komuniste in njih sotrudnike in jih odrgajo od komunizma ter pridobe za borbo proti njemu. Ti spet niso pravi sredinci, ampak so samozvana in nekakšna bela peta kolona pri komunistih, ki tvega zelo nevarno reč: komunistično kroglo v glavo

Sovjetska grozodejstva v Ostrogonu in Bohunicah

Dunaj. Po ponovni zasedbi madžarskega mesta Ostrogon so odkrili nemški vojaki grozotna zločina boljševikov nad ubogim neoboroženim prebivalstvom. Ljudje, ki so ostali v mestu, skoraj izključno starčki in otroci, so bili neprostovoljne priče sovjetskih grozodejstev. Naštevanje vseh umorov, ki so jih zagrešili boljševiki za časa svoje kratke vlade v Ostrogonu, bi napolnilo debelo knjigo. Omejili se bomo le na navedbo izjav madžarskega zdravnika dr. Šandorja Kertesza nemškimi osvobodilcem. Dr. Kertesz je izpovedal:

Po svoji dolžnosti sem ostal kot zdravnik v mestu tudi po njegovi zasedbi. Čeprav smo imeli v mestni bolnišnici med bolniki večinoma pripadnike delovnega ljudstva, so Sovjeti postopali z njimi kot z zločinci. Z utemeljitvijo, da morajo izpremeniti bolnišnico v vojaški lazaret, so vrgli bolnike, ki niso mogli sami stati pokonci, iz njihovih postelj. Več težko bolnih, ki jih nismo mogli odnesti, smo skušali hitro namestiti v sobi za bolniške sestre. Tamkaj pa jih je odkril nek sovjetski komisar ter jih meneč, da itak niso sposobni za življenje, enostavno postrelil. Obe bolniški sestri, bili sta to mati in hči, so podlo mučili in sramotili, končno pa prav tako ubili. V porodnišnici je bilo nekaj žena, ki so čakale na porod. Horda divjakov pod vodstvom nekoga komisarja je vdrla v sobo ter zaukazala nesrečnim ženam, naj jo takoj izpraznijo. Ker niso mogle tega storiti, so jih boljševiki napadli. Žene so umrle na posledica pretrpljenih grozodejstev in zaradi prezgodnjih porodov, katere je povzročil prestani strah.

Dunaj V zadnjih decemskih dneh leta 1944 je uspelo Sovjetom, da so vdrla za nekaj časa v slovaški kraj Bohunice. Kasneje so jih nemški vojaki vrgli zopet nazaj. Toda par ur je zadostovalo, da so postale Bohunice kraj solza in žalosti.

ali konec v komunističnih mrežah.

Spet drugi sredinci se delajo dobre pristaše obeh taborov, ker bi radi bili „dobro zapisani“ na obeh straneh in se tako ohranili „neomadeževane“ za primer, da zmaga ta ali oni labor. To pa delajo ali iz osebne ambicioznosti ali na ukaz drugih stremuhov, katerim želijo rezervirati sedeže narodnih voditeljev za pozneje. Voditelji jim bodo seveda pozneje dali kako odškodnino, ako se jim poškodujejo klobuki, ki so jih zanje položili na voditeljske stolčke. In to niso sredinci med bojujočima se taboroma, ampak nekaki jastrebi, ki se pasejo na bojnih poljanah... in jih spet noben labor ne prizna za svoje.

(Konec prihodnjic).

Zapuščeni otroci v Belgradu

Isti pojav v Srbiji, kakor nekdanj v Rusiji - Nemoralna mladinskih časopisov - Denuncijanstvo cvete - Siniša Stanković obsoja poštene Srbe - Mraz v kinematografih - Belgrad brez tramvaja - Poveljčanje „maršala“ Tita na znamkah

Naš zadnji članek o Belgradu pod boljševiškim nasiljem je umevno zbudil veliko pozornost med našim čitateljstvom. Seveda nismo nič pretiravali, zakaj vsa strašna resnica o trpljenju, ki ga doživlja zadnji preostanek belgrajskega prebivalstva pod „rdečimi osvoboditelji“ je še neizmerno hujša, kakor smo mi pisali.

Že iz poročil belgrajske „Borbe“ same, ki je komunistično glasilo, ki izhaja sedaj v Belgradu, posnemamo, da se klatijo po belgrajskih ulicah trume lačnih, strganih in prezebajočih otrok, ki brskajo po raznih smetiščih za morebitnimi krompirjevimi lupki in za podobnim živečem, da si nekoliko potolžijo glad. To je povsod prvo zanesljivo znamenje blagostanja v vsakem kraju: kjer zavladajo boljševiki, da si vrženo na cesto tisoče in tisoče otrok, ki beračijo, iščejo kak vojaški ogenj, da se za silo ogrejejo, spijo po mrzlih kletah, tudi ropajo, bolj podjetni med njimi pa se vržejo celo na črno borzo ter prodajajo in prekučujejo najraje s cigaretami. V Rusiji so boljševiki dali tej mladini naslov „brezprizorni“, to se pravi brezdomna mladina, ki nima strehe. Na milijone otrok je v Rusiji po boljševiški revoluciji izgubilo svojo starše ali pa so otroci celo ušli svojim staršem ker je to zahteval boljševizem. Ti milijoni so se klatili po vsej širni Rusiji, beračili, kradli, ropali, uganjali prostitucijo ter propadali čimdalje bolj. Celotno boljševiški voditelji sami so se v Rusiji sami ustrašili te strašne posledice svojega dela in so skušali problem rešiti. Način reševanja te mladine je bil pristavo boljševiški. Cele trume teh otrok, ki so jih sami izvabili na mrzle ceste, so dali hratio malo postreliti.

Pojav, ki je zavzel v Rusiji milijone otrok, se ponavlja sedaj v obupani Srbiji seveda le v manjši meri. Kaj je šlo v Rusiji v milijone, gre v Srbiji v tisoče. Pač pa so belgrajski boljševiki le naši kapljico tolažbe v to morje gorja in tako so odpravili meseca decembra okoli 400 srbskih otrok v Bolgarijo. Seveda so bili to le otroci vidnih boljševikov, ki so šli na počitnice v Bolgarijo, ki je manj prizadeta od vojne, kakor Srbija. Tisoče in tisoče otrok pa še

strada in prezeba dalje ter se klati po belgrajskih razvalinah.

Za mladino izdajajo boljševiki več mladinskih časopisov, ki naj nadomestijo kruh. Glavni mladinski časopis je ilustrirani list „Pionirc“. Morala, ki jo ta časopis uči, je za evropske pojme nerazumljiva. Boljševiki so v tem časopisu slikani kot idealisti, kot prijatelji mladine, vsi neboljševiki pa so zverine, ki jih je treba uničiti. In k temu mora pomagati tudi mladina! List „Pionirc“ uči mladino denuncijanstva, tatvine, sabotaže in zahrbtnosti. Proslavljen je deček, ki naj ukrade nemškemu vojaku orožje, pohvaljeni so mali potepuški, ki nastavljajo avtomobilom žeblice in črepinje. List priobčuje nekakšne ilustrirane reportaže o zarotah malih, niti ne desetletnih otrok, ki pa vsi osijo boljševiške kape, kar naj jim bil največji okras. Novo srbsko „brezprizornost“ je v tem „mladinskem listu“ proslavljeno kot nekaka novodobna romantika, kot novodobno junaštvo. Seveda ni niti besede v teh časopisih o kaki veri, o poštnju, o morali, niti o ljubezni do staršev ali o spoštovanju do starejših.

Ves Belgrad sedaj trepeče pred boljševiško policijo in njeno denuncijantsko pomožno organizacijo. Osnovano je tudi „Središče za sodbo nad zločini in prestopki proti srbski narodni časti“. To sodišče je izdalo tudi že svoje prve uredbe in so prve sodbe že padle. Smrtne sodbe se množijo na debelo ne oziraje se na žrtve, ki so padle brez sodbe. Predsednik sodišča je prosluli komunist Siniša Stanković in pred to sodišče more priti sleherni, za katerega boljševiki količkaj slutijo, da je količkaj sodeloval z nemškimi oblastmi. To pa mora zadeti skoraj vsakega Belgrajčana, saj je vsako prejemal od Nedičeve vlade recimo živilske izkaznice, more zadeti vse državne uradnike, ki so ostali na svojih mestih, vse delavce in nameščence v podjetjih, ki so pod Nemci nadaljevali s svojim delom, končno mora zadeti tudi vse kmete, ki so delali na polju in so oddajali prevešek svojih pridelkov oblastem. Teoretično more to sodišče obsoditi na smrt slehernega Srba in ako se bo to tako nadaljevalo, kakor se je začelo sedaj, bo

do končno ostali živi samo še boljševiški komisariji.

Mesto kruha, sladkorja in maščob, ki jih boljševiki nimajo, oziroma ga imajo le zase, pa skrbe boljševiki za razvedrilo prebivalstva, da malo pozabi na lakoto. Tudi kakšno je to razvedrilo? V Belgradu je sedaj odprtih kakih 15 kinematografov, kar sicer za prejšnji Belgrad, ne bi bilo dosti, pač pa je znatno preveč za sedajni Belgrad, ki še je med svojimi razvalinami celo manj prebivalcev, kakor Gorica. Seveda so ti kinematografi le slabo obiskani, kljub malenkostni vstopnini. V dvoranah je mraz in filmi, ki jih predvajajo so vse prej kot zabavni. Povečini so to boljševiški ruski filmi, v odbija jočo propagandno vsebino, ali pa so ameriški ali angleški vojni propagandni filmi, ki prikazujejo povečini „grozodejstva“ Nemcev in hujskajo k uničenju Nemčije. Filmji so opremljeni s srbskim prevodom, da bo prebivalstvo dobro razumelo to propagando.

Do novega leta v Belgradu tramvaj še ni vozil, kar je za Belgrad zelo nerodno, ker je mesto zgrajeno na zelo obsežnem prostoru in na gričih, poleg tega pa vlada sedaj strašna zima s prosulo košavo, ki je vse drugačna in hujša, kakor n. pr. tržiška burja. Boljševiki bi se radi izkazali in vzpostavili promet vsaj na glavnih i rogah, toda razen dekretov ne more o nič napraviti, ker ni ne voz, ne tirnic, ni delavcev, ki so deloma pobiti, ali so izginiti neznanu kam, ni strojev in ni elektrike. Samo s komandiranjem pa se tramvajski promet ne da vzpostaviti in to jezi belgrajske boljševike.

Še ena pikanterija bo morda zanimala naše čitatelje. „Maršal“ Tito si je pred kratkim dal od vlade, ki jo je sam imenoval, nadeti naslov „narodni heroj“. Časti pa mu je še premalo. Boljševiki so razpisali tudi natečaj za nove srbske znamke in med novimi znamkami mora biti vsaj ena s podobo „maršala“ Tita, toda po odobreni fotografiji. To pa zato, da se ne bi kak boljševiški umetnik zmotil in naslikal za novo znamko slavnega „maršala“ po fotografiji, ki jo hrani kriminalna razvidnica zagrebške policije, kjer je bil nekdanji robijaš Josip Broz dvakrat naslikan v obrab in v profilu!

† Ciril Lisjak

Vsa srednja Vipavska se je stresla ob novici, da so komunisti ubili v Velikih Žabljah 10. januarja 1945. zvečer Cirila Lisjaka, gospodarja ugledne Vrtovčeve družine. Bil je to mož, kot jih je malo na Vipavskem: mož žive vere, najboljši družinski oče, izvrsten gospodar, oče vse vasi.

Pokojni Ciril je bil globokoveren. Živel je res za Boga. Vsak dan je bil pri sv. maši in pri sv. obhajilu. Cerkev mu je bila drugi dom, zato jo je tudi nežno ljubil in veliko storil za njevo lepoto. Ganljivo ga je bilo videti, kako je vodil sam, zlasti ob priliki božjega groba, vse svoje otročiče v cerkev in tam z njimi veliko premolil.

Oče deveterih otrok; od katerih je sedem živih, je vzel pod streho še petero sirot, tako da je včasih vsa družina štela do sedemnajst članov. Bila je to prava patriarhalna družina, v kateri je vladal strogo krščanski duh. Ciril je bil družinski svečenik: sam je vodil skupne družinske molitve, učil je otroke molitvic, govoril jim o Bogu in jih navajal h krepkemu življenju.

Zato ga je Bog bogato blagoslovljal. Kot umen gospodar je tako dvignil „svoje premoženje“, da je vzor vsej okolici. Takšnega in tolikega pridelka kot Vrtovčevi ni imel nihče. Z njim je Ciril podprl številne ubožnejše sosedo. Kot so v času lakote v Egiptu vsi hoteli k svetopisemskemu Jožefu, tako se je v tej vojni redno glasilo v Velikih Žabljah: „Pojdimo k Cirilu!“ In Ciril je delil, da se je zdelo, da se mu pridelek na čudezen način pomnožuje. In v vsaki potrebi, pa naj se je vino kvarilo ali živina obolela, naj je kdo potreboval modrega sveta ali hitre pomoči, se je vsako odločil: „H Cirilu grem!“ In bilo mu je pomagano.

Cirilovo veliko srce, tako zvesto Bogu in polno skrbni za dobrobit vse vasi, se je izkazalo zlasti v tem strašnem vojnem metžu. Z modro roko je učinkovito posegal v vaško življenje in obvaroval gorja marsikatero družino in tudi rešil več življenj. Če so vse hiše ostale cele in če ni nikomur škruvil lasu, ima Cirilo to zaslugo. Zato so upravičene vzklikale matere: „Ciril je angelj varuh naše vasi!“

A prav zato, ker je s svojo globoko vernostjo, s svojim ugledom in izrednimi zmoglostmi očeval vas vseh nesreč in obdržal ljudi na poti strogo verskega naziranja, je moral pasti. Kdor pa tako pade, je mučenec.

Žalnoče preostale naj tolaži zavest, da je nedolžno preli

kri, slično kot je bila Kristusova, ona zadostilna žrtev, ki bo potolažila božjo jezo in izprosila boljših časov našemu izmučenemu ljudstvu.

Na Tvoji grob pa, predragi Ciril, bomo romali s čustvi hvaležnosti in občudovanja, kot se roma na grobove svetnikov. Saj tak si tudi bil. Tvoja velika duša nam bo tam govorila o Tvoji prisrčni ljubezni do Boga in do slovenskega ljudstva. V moči Tvojega zgleada nam bo lahko stopati za Teboj... A že sedaj, ko smo pogreznjeni v neizrazno bolelost, da si bil nasilno iztrgan iz naše srede, obljubljam, da Ti po po končani vojni postavimo kot vaškemu očetu sredi vasi lep spomenik, na katerem bo z zlatimi črkami napisano:

„Slava Cirilu - mučencu!“

„Narodni duhovnik“ in tržiški komunist

V lističu, ki ga izdajajo nekje, goriški komunisti, beremo skoraj neopazno toda, zelo značilno vesti, namreč da je bil izvoljen nov „Završinski Ogor“, takozvane „Osvobodilne Fronte“ za Goriško. Poleg manj važnih in manj znanih imen imata seveda prvi mesti France Beok, ki je predsednik in dr. Jože Wilfan ki je tajnik tega samozanega in od sebe samega izvoljenega odbora. Pikantnost te novice pa šele pride. Tam stoji črno na belem da sta dve mestu v odboru rezervirani in sicer za enega „zastopnika narodne duhovščine“, in za enega zastopnika tržiških Italijanov, to se pravi za zastopnika tržiških italijanskih komunistov.

Ta novice pomenja brezmejno žalitev resnične narodne duhovščine na Goriškem. ki je po večini pregnana rano po tej Osvobodilni Fronti ki je deloma že pomorjena, kar rano dokazuje zadni primer župnika Piska, deloma pa se skriva pred komunističnimi tofvoji ali na se je komunisti še ne upajo dotakniti, ker vedo, da bi si s tem nakopati nezmeren srd ljudstva nase.

Slovenska duhovščina na Goriškem je bila vedno narodna zavedna, je požrtvovalno delala za narod, je trpela, je bila preganjana v tistih časih, ko je dr. Jože Wilfan se predsedal v ljubljanski kavarni „Zvezda“ in tam na široko besedičil osem, ki so ga hoteli postušati. Ti nekdanji safonski in sedanji roparski komunisti pa razumejo pod „zastopnikom narodne duhovščine“ najbrže kakoga katoliškega komunistu, ki se pregrešil zopet okrožnice sv. očetu in sprejel sodelovanje s komunisti, (nekakšnega goriškega Mitkuza (duhovniškega odpadnika na Kranjskem). Takega duhovniškega odpadnika iščejo, ki bi pjunil na svojo čast, izdal svoje duhovne sossabrate in sedaj za isto mizo z zastopnikom tržiških italijanskih komunistov!

BOGOMILA

Petnajstim v spomin

Gospodarji so nemi poslušali to grozno pesem trpljenja, ki je razjedala njihova srca, kot razburkano morje obrežne skale.

Z poslednjimi močmi so pritisnili na srce žene in otroke.

— Bog z vami — so jim tihó šepetali, nato se odtrgali od njih da nastojijo svoj križev pot do Galgote.

Mimo Za rhičkove hiše so zavili proti Likarjevi. Juriju je srce razbijalo v prsih, bolčal je v temo v silni nestrpnosti in negotovosti. Te-

daj je ob hiši zagledal dve sencu. Če bi bil ogenj pred njim, bi ga ne ustavil. Planil je proti svoji ženi in jo s tako močjo objel, da ji je otrok v naročju zajokal

Vse svoje bogastvo in srečo, je držal v svojih močnih rokah, a zaman, ločiti se je moral od vsega, mogoče za vedno...

Žena je pretresljivo jokala, da mu je kri po žilah ledena. Tudi njemu so kapljale solze iz oči, padle na sinčeka, kot zadnji blagoslov. Z nežnostjo ga je poljubila na čelo, na očki:

— Jurček, moj Jurček — je ječjal v silni bolesti

Objel je nato še svojo osivelo mamo, ki je le zanj skrbela, zanj delala, vsa ta

dolga leta odkar mu je oče umel,

— Mama za Režiko pa za otroka poskrbite, mogoče, da se kmalu vrnem — jo je prosil, z zadnjo iskrico upanja, v srcu

— Ali bo kmalu konec te komedije? — so vsi nestrpni priglanjali partizani.

— Moj Bog, — je Jurij zatrepetal — ali se niso tudi oni rodili iz matere? —

Kakor pijan se je pognal za drugimi. Sedaj ni imel več ne žene, ne matere, ne otroka, ne doma, niti človeka ni bil več po novi postavi, ampak z drugimi dvema samo še neboljena žrtev v tolpi zbesnelih hijen

Podoben je vzel iz žepa rožni venec. Začel je moliti, Jurij in Zavrhnik sta mu

odgovarjala. Njihova strta srca so čakala tolažbe in moči, samo še pri Njem, ki je bil sedaj zanje zadnja opora, poslednje pribežališče ponižanih in razžaljenih.

IX.

Pod strmim bregom, med prvimi v vasi je stala hiša Primoža Dolinarja.

Pred hišo je mogočno kraljevala stoletna lipa, nad vsem sadnim drevjem, ki se je v najlepšem redu vrstilo vse naokoli.

Lepa je bila. Dolinarjeva domačija, še sedaj v trdi zimi jo je vsak z veseljem pogledal, kaj šele v poletnih ali pomladnih dneh!

Takrat je bila kot nevesta med cvetjem in zelenjem vsa ozaljšana. Raz oken so se

bohotili v soncu rudeči slapovi nageljnov, gorečke in begonije so žarele med zelenjem rožmarina.

Na dišeči lipi so gostovale čebele, njihova neumorna pesem dela je napolnjevala ozračje.

Drevesa so se šibila pod težo svojega bogastva, žitna polja valovila v prijetnih saph poletnih dni. Nad vso prostrano kmetijo je vladal blagoslov božji.

Gospodar Primož je bil mož, da malo takih, jeklenega značaja, plemenit in pravičen do vseh,

Njegova hiša je bila odprta vsem. Vsakemu je rad pomagal, prav svetoval. Vsi v vasi so ga spoštovali, še celo gospoda kaplana sta ra-

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

LJUBKA ŠORLI

ŽALOSTNI ODMEV

(V SPOMIN POK. JOŠKU BRATUŽU)

*Mrzlo krog hiš je zimska burja brila -
njen težki glas je smrtno vest prinašal:
nekdo, ki je ko dan počasi ugašal,
zaspal je že... Noč ga je upokoja...*

*Zaman iskal je v svetu tofažila -
preblag, da bi za svojo srečo uprašal...
Trpljenje je in bôl molčé prenašal,
ni moč udarcev mu duha zlomila...*

*Zdaj nad zvezdami bo brezmejno sreče
naužila se mu duša plemenita -
o njej vse dni je sanjal hrepeneče...*

*Skrionost je večnosti pred njim razkrita,
v nemiru mu srcé več ne trepeče,
saj je po njem vsa božja luč razlita...*

Ljudska univerza

V sredo 17. t. m. zvečer se je vršilo drugo predavanje na ljudski univerzi. Predaval je g. prof. Pengov, znani slovenski naravoslovec. V uvodni besedi, se je dr. Lovrenčič spomnil pokojnega g. Joškota Bratuža, kot vzgojitelja slovenskega dijaštva, ki danes nadaljuje njegovo delo za slovenski narod. Občinstvo je njegov spomin počastilo s trikratnim „Slava!“ Nato je dr. Lovrenčič predal besedo predavatelju, ki je v prijetni in kratkočasni obliki podal vrednost nekaterih hranil in kako naj jih človek uživa, da mu bodo čim bolj koristile in ne škodovale, kot se to često zgodi pri nezmernem uživanju. Ljudstvo je nagradilo predavatelja za njegovo izvajanje z odobravanjem in z burnim ploskanjem. Naslednje predavanje bo pravočasno objavljeno v časopisu.

Razdeljevanje mesa:

Pokrajinski prehranjevalni urad sporoča, da se bo od danes 20. t. m. dalje, razdeljevalo zmrznjeno meso s kostmi mestnemu prebivalstvu, po 44. — lir kg. Količina je določena 100 g. na osebo.

Komunistični banditi zmrzujejo

Mnogi begunci in kmetje, ki so se zatekli sedaj v Gorico ali v bolj varne kraje, pripovedujejo strašne stvari o trpljenju pravih komunistov in njihovih prisilnih mobilizirancev v Trnovskem gozdu. Kakor prestrašena čeda ovac tavajo okrog, nikjer varni pred kroglijami protikomunističnih borcev, strgani, bosni in lačni. Povrh tega pritiska še hud mrz, ki zahteva med njimi velike žrtve. Po Trnovskem gozdu ni nič kaj redkega prizor, ko dobiš pod grmom truplo zmrznjenega bandita ali njihovega prisilnega mobiliziranca, oziroma zapeljanca. Takim mrtvecem, ki sta jih vzela glad in mrz, „tovariši“ po navadi poberejo še zadnje, kar je imel na sebi, morda strgano srajco ali preluknjane čevlje, tako, da so trupla zmrznjenec po večini gola ali prav naga. Pogled na te mrtvece je strašen in grozen in kdor je videl samo del tega, ga za vedno mine najmanjša želja, da bi sodeloval še kdaj pri „Osvobodilni Fronti“.

Jubilej zaslužnega delavca

Na novega leta dan je dovrši naš rojak Josip Filej, uradnik pri goriškem županstvu, petindvajsetletnico svojega službovanja. Ker mu je ob tej priliki sam goriški župan grof Coronini v lepem pismu častital in se mu zahvalil za njegovo delo, mislimo, da je prav, ako se tudi mi kratko spomnimo tega zaslužnega moža.

Josip Filej se je rodil 16. marca 1894, v Štandrežu pri Gorici kot sin revnih staršev. Njegovo življenje, zlasti v mladih letih, je bilo prava križeva pot. Ko je bil v prvi gimnaziji mu je umrl oče, zaposlen kot premikač pri južni železnici, in ostala je sama mati s šestimi nepreskrbljenimi otroki brez vsake pokojnine. V hiši je zavladaleda beda. Pretila je tudi nevarnost, da bo moral mladi Jožef opustiti svoje študije. Da do tega ni prišlo, se mora zahvaliti v prvi vrsti svoji materi, ki je zastavila vse svoje sile, da je lahko sinu omogočila nadaljevanje študija. Svoje drage sedaj že pokojne matere se jubilant s hvaležnostjo spominja. Prav tako se danes z iskreno hvaležnostjo spominja takratnega štandrežkega župnika, sedanjega svivolasega biseromašnika č. g. Josipa Kosovela, ki mu je poleg drugih gmotnih in duševnih podpor pripomogel tudi, da je bil sprejet brezplačno v malo semenišče. Po maturi l. 1914. je bil poklican k vojaki in je prišel l. 1915. na rusko fronto, kjer je bil težko ranjen in ujet. Iz ujetništva se je vrnil koncem novembra 1918.

Po končani svetovni vojni si je izbral uradniški poklic. Sprva je opravljal službo tajnika na županstvu v Štandrežu, po priključitvi občine Štandrež k mestu pa je postal uradnik na goriškem županstvu. L. 1933. mu je bila poverjena važna in odgovorna služba vodje civilnega stanu, ki jo je navadno opravljal uradnik jurist. Radi vojnih razmer je bil meseca aprila 1941. te službe začasno razrešen in premeščen k občinskemu prehranjevalnemu uradu, kjer vodi še sedaj oddelek za proizvajalce.

G. Josip Filej je bil vedno vzor pravega uradnika: pošten, vesten, natančen in nepristranski; pri vsem tem pa vedno na uslugo ljudem. Bil pa je tudi vedno vzor pravega krščanskega moža in zavrednega Slovenca. Svojeega narodnega prepričanja ni nikdar zatajil in prodal, kot mnogi drugi, temveč je bil vedno ponosen, da je sin slovenske matere: tocelo takrat, ko je bil slovenski človek grdo gledan, zaničevan in preganjan.

Gola laž in umazano natolcevanje

„Partizanski dnevnik“ piše pod naslovom: „Nemška šola - janičarsko gnezdo“, da se je slovenska gimnazija v Gorici ustanovila z namenom, da bo raznarodovala slovenske dijake ter jih vzgojila za bodoče Hitlerjeve janičarje. Nadalje napada ravnatelja, slovenskega pisatelja dr. Joža Lovrenčiča češ da je tuju prodana duša. Mi vsi vemo, da so komunisti mojstri v lažeh in mahinacijah, vemo pa tudi, da so komunisti sami prepričani, da njih list vedoma laže, ker oni vedo, da se v slovenskih goriških šolah vzgaja slovenske dijake v narodnem duhu na podlagi starih in vedno obnovljenih slovenskih izročil. Naše geslo je: Mladino vzgajati v duhu vere, doma in naroda. Slovenski narod dobro pozna ravnatelja gimnazije dr. Joža Lovrenčiča. To nam je moč, ki čez 30 let deluje v korist naroda na šolskem polju v Sloveniji in le njegovi veliki ljubezni do svoje ožje domovine se imamo zahvaliti, da je zastopil razne udobnosti v beli Ljubljani ter prišel k nam v sončno Gorico in prevzel ravnateljstvo goriške gimnazije. Le kdor pozna tega našega plodovitega pisatelja in pesnika, se bo hitro nasmehnil blatenju dopisnika v „Partizanskem dnevniku“. Mi slovenski starši smo hvaležni g. dr. Joži Lovrenčiču. „Partizanski dnevnik“ pa naj pometa pred svojim pragom. Slovenski komunisti se družijo in sodelujejo s Savojsci, ki so naš narod na Primorskem 25 let izžemali in tlačili. Zares vredni so drug drugega. Ta napad na slovensko šolo je najlepši dokaz, da ista hodi po pravi narodni poti vzlic vpiju in kričanju narodnih izdajalcev, - ki jih je treba iskati le v Osvobodilni Fronti.

Mi slovenski starši bomo povsod, kjerkoli bo potrebno, zagovarjali, se borili in sodelovali kar bo v naši moči za podvig naše slovenske narodne šole na Goriškem. Gospodu

ravnatelju dr. Joži Lovrenčiču in vsemu profesorskemu zboru pa kličemo Simona Gregorčiča verz: „Ti učenost s krepostjo združi, kot sonce strinja luč in moč, s tem domovini zvesto služi, neutruden zanjo dan in noč.“

Skrilje

Obtožujemo vsemu svetu nezaslišano krivico, ki so jo komunisti te dni naredili v naši vasi. Našima najzagrizenejšima terencema so namreč odpegljali vsakemu po eno govedo iz bleva. Prizadete sta t. v. Rudolf Zornik ter tov. Valerija, vulgo Krnelcova. Stvar ju je silno razburila, kot da je to prva krivica, ki jo naši „narodni osvoboditelji“ store komu izmed nas. Posebno tov. Valerija je hudob protestirala, češ, da se prav njej povzroča škoda, ko je toliko delala in se žrtvovala za goštarje Le čemu, da ne vzamejo raje beli gardi.

Vemo, draga tovarišica, da si vs silno aktivna ter da mnogo žrtvuješ za svoje bratce v gozdu, pa ne samo za one ki stišijo na slovensko ime, pač pa tudi za one, ki nas že preko petindvajset let „rešujejo“. Samo to je čudno, da za vse gorje, ki ga vaši podpiranci zadajajo našemu narodu že leto dni, za vse tisoče nedolžnih žrtev po O. F. umorjenih, za nezaslišano škodo naših porušenih ter razdejanih domov - da ste za vse to tako brezčutni in slepi. Vi pa ob izgubi enega repa in bleva že tako vpijete in tarnate. Dragi skriljski tov. terenci! Vse vaše delo in žrtvovanje v prid komunistični O. F. je premalo. Ko boste žrtvovali svoja življenja, le tedaj boste zadostili rdeči revoluciji.

Kondenzirano mleko

Pokrajinski prehranjevalni urad sporoča onim, ki imajo pravico do naravnega ali kondenziranega mleka, da morajo prenotirati nakaznico za mesec februar do 27. t. m. pri občinskih mlekarnah, da ne izgubijo pravico do mleka. Mlekarnarje bodo morale prinesiti nakaznice na Prehranjevalni urad do 30. januarja zjutraj.

da prihajala k njemu na pomenuk.

Njegova žena Neža je bila njemu povsem enaka. Daleč naokoli je bila znana njena gostoljubnost.

Za vso revščino duše in telesa je bilo odprto njeno srce. Znala je pomagati s tako ljubeznijo da se ni nihče čutil ne ponižanega ne užaljenega ob njeni dobroti.

Tri otroke ji je Bog dal, dve najmlajši sta še doma, najstarejša služi že več let v daljnem mestu. Trepotala je zanjo v teh težkih dneh, priporočala jo Materi Božji še bolj vroče kot doslej.

V veliki prijetni izbi so bili tisti večer vsi zbrani, stiskali se okoli gorke peči, pa vseeno jim je bilo v srcu čudno mrz.

Odmolili so že, a nikomur se ni ljubilo spat. Odkar so „osvoboditelji“ v vasi, so noči tako strahotno dolge. Komaj je zarenčal pes pred hišo, že so vsi prestrašeni prisluškovali, kaj bo planilo iz teme. Sleherno noč se je to ponavljalo, nihče ni bil več gotov življenja, še najmanj tisti, ki so imeli najčistejšo vest.

Milka in Helena sta bili sklonjeni nad knjigo ki jima je tisto popoldne posodil kaplan Simon.

Z največjim zanimanjem sta si ogledovali slike s kongresa Kristusa Kralja, in še enkrat v duhu vživali vso lepoto tistih blagoslovljenih dni.

— Milka, kaj si ti ne zdi, kakor, da bi se sedaj resni-

no pričela igra o „Kraljestvu božjem?“, je tiho vprašala Helena.

— Res, prav tako je sedaj, Lucifer je izpustil vse svoje pomagale med svet, in zdi se, kakor, da so si ga že popolnoma osvojili. A ne boj se Helena, končna zmaga bo le naša Kristus mora kraljevati. — je Milka prepričevalno govorila.

— Dekle moje, prav imaš — jo je še oče mehko pohvalil. — Kdor hodi za Kristusom ne hodi v temi, in njemu se ni bati ničesar. Kakor otroci luči hodite... nam je še to jutro govoril v cerkvi kaplan Simon. —

— O ko bi njega vsi poslušali, kako vse drugače bi bilo na vasi — je mama žalostno vzdihnila.

— Prišel bo dan, ko bodo to spoznali, a bojim se, da bo prepozno. Satan ima sedaj vso moč, a tudi Bog je velik — jo je Primož tolažil.

Vsi so se zamislili. Milka in Helena sta polglasno zaprosili k božjem detetu, z toplimi besedami kaplana Simona:

„Vzdigni roke čez sveta valove zgradi zopet zrušene domove pošli zarje sončne, nove, za bodoče dni.“

Veter je žvižgal okoli voglov, besno se zaganjal v veje stoletne lipe, da je presunljivo ječala.

Pes Čuvaj je bil ta večer do skrajnosti nemiren, da so ga v izbi že težko poslušali. Podil se je na svoji verigi, venomer okoli hiše in jezno renčal.

Skozi bučanje vetra, jim je tisti hip udarilo na uho, daljno govorjenje in smeh, bližalo se vedno bolj, dokler ni ostalo na cesti pred hišo.

Čuvaj se je pognal na svoji verigi, zatulil s tako močjo, da je še bučanje vetra premagal.

— Ej, tovariš Primož, pridri tvoj mrcino, če nočeš, da ti jo ustrelimo — je skozi lajež in vihar zakričalo iz ceste proti hiši.

Vsi so zatrepotali kot bi jim kroglo pognali skozi vrata.

— Moj Bog, kaj mi hočejo? — je z grozo pomislil Primož. Stal je sredi sobe velik in močan in trepetal kot dete. Vanj so zrl trije prestrašeni blede obrazi.

(Dalje prihodnjic.)

Dobravlje

V Dobravljah imamo nam in okolici dobro znano družino Rustija. Njihova gostilna je bila za časa Savojske vlade pravo gnezdo ter zbirališče laških pritepencev vseh diviz in činov. Od navadnega orožnika do brigadirja in maršala in še višje gor so imele go podične Rustijeve stike, na kar so bile sila ponosne. Pri njih so imele razne tedanje oblasti, posebno pa svetokrižki orožniki »informatijski urad«, zato ni čuda, če smo se jih bali ter pazili na vsako našo kretnjo in besedo, da bi nam potem njih na utegnili škodovati. Radi njih »točnih informacij« so bili preganjani naši najzavednejši fantje ter se je utepela tudi mnogokatera materialna škoda, da bomo od njih zahtevali odgovor.

Po 8. septembru smo tudi mi tako navdušeno in slepo drli v osvobodilno fronto. Kako ne bi, saj so nam obljubljali svobodo, po kateri smo brezpenele petindvajset let. Tedaj so bile, kot tudi še danes, tovaršice Rustijeve v prvih vrstah. Malo čudno smo se spogledali in nismo mogli verjeti, da se bodo tudi one borile za našo svobodo, ko so še včeraj, ob vhodu kakor v Ljubljano, v objemu z laškimi oficirji navdušeno ploskale z tokami ter pele fašistične himne. Ker je bilo nam nerazumljivo, je pa O. F. dobro razumela. Saj komunizem se, požižga na vse, kar je narodno in plemenito. Zato so Rustijeve gospodične imele v O. F. najodličnejša mesta. Če se je kateri mobiliziranec hotel rešiti gorja je kar ponižno stopil pred tov. Poldo, da je ta izposlovala pri »ta višjih« dopust ali celo izpust iz službe.

Če je kateri dobnavski kmet hotel zaklati tele je moral k njej. Mlajša, tov. Silva, je pa vse poletje pridno letala v Ajdovščino, kjer ji je znani gospod Scaraboni dajal poročila za okrožje. Tudi sedaj so skušale potom Laha škoditi lastnemu narodu. Vemo namreč, kakšne vsebine so bile ta poročila. Gospodu Scaraboniju ni bilo dosti mar Nemcev, pa ga je silno motila domobranska postojanka v Ajdovščini. Dobro je pač vedel, da naši vrli stražarji ne prodajajo svoje zemlje za sladke smeh ter prilizujeno besedo tujemu pritepencu. Tudi o »moralni ljudstva je tov. Silva stalno obveščala rdeče komisarije. Vedela je za vsak časopis, ki ga je kdo iz Gorice prinesel, za vsako besedo, ki jo je kdo proti »hrabri vojski« izrekel, za vse družine, ki so bele ali plave. Najmlajša, Sava, ta pa ima se-

daj, kot pod Lahi službo raznašalke časopisov. V preteklem letu nam je še nosila fašistično glasilo »Massaia Rurale«, danes nam nosi »Partizanski tednik«, »Pravico«, i. t. d. Torej, vseskozi aktivna družina, katera se res žrtvuje za narod! Ni torej čuda, če so ajdovski domobranci silno pozorni nanjo!

V vrsto teh O. F. kel je »osvobodilno gibanje« postavilo nekatere naše može in fante v katerih narodno prepričanje smo še pred ne davnim verjeli in bi radi tudi danes. Vprašal bi te, tov. Toganov, tov. Želod, tebe tov. Možina, ali ste se kdaj vprašali, zakaj na vaših propustnicah ni naše lepe slovenske trobojnice, pač pa se na njih reži nam tuja rdeča zvezda? Ali veste proti komu in čemu se vi prav za prav borite? Proti okupatorja? Kako, pa redite iz vaših itak skromnih kašč in blefov, one ki so nas petindvajset let izmозgavali do krvi. Ali veste čemu danes teče kri v Grčiji, ko tam pač več Nemca ni?

Minulo leto nam je prineslo prebriske preizkušnje, da bi nam komunistična O. F. mogla še skrivati svoj pravi obraz. Kdor je hotel, je lahko izpregledal. Mi pa, ki smo si na slovenski prapor zapisali geslo: Bog, narod, domovina! — mi, ki to našo lepo zemljo ljubimo, jo ne bomo prepustili v roke ne komunizmu, ki nam mori naše najzavednejše in najboljšje brate ter spreminja naše domove v razvaline, niti ne kateremu koli pritepencu ki bi na naši zemlji rad gospodaril. Zato bo naša skrb, da preprečimo delo vseh onih, ki v imenu O. F. kopljejo narodu grob.

„Izključno za Partijo in SKOJ“

Pomočnik politkomisarja III bataljona Gankarjeve brigade je izdal 11. X. 1944. okrožnico vsem pomočnikom politkomisarjev čet in sekretarjem SKOJ-a katero zaključuje takole: „To okrožnico čuvajte in pazite, da je ne dobijo v roke borci, ker to je izključno za Partijo in SKOJ“. V okrožnici opetovano, naroča, naj „moštvo zgardijo čimprej, ker stojijo pred velikimi nalogami in težavami!“

Prinšamo par odstavkov skrivnosti, in so „zgoj za Partijo in SKOJ“:

„Povejte borcem, da se moramo osvoboditi sami brez zaveznikov in Rdeče Armade, da od njih ne smemo pričakovali, da nas bodo osvobodili oni, ampak da smo mi tisti, ki moramo naš narod osvoboditi. Dvigniti moramo pri borcih ofenzivni in borbeni duh, da bodo mogli prenašati vse težave, ki bodo nastale.“

„Borce je pripraviti do tega, da ne bodo čakali niti zaveznikov, niti Rdečo Armado, ampak da bodo čutili v sebi potrebo, da se sami čimprej osvobodimo. Ves svet strmi nad jugoslovanskim partianstvom in ga občuduje, zato moramo v enem samem zaletu zrušiti okupatorja, kjer se bomo zaleteli in se osvobodili.“

„Razkrinkavati peto kolono. Peti koloni moramo tudi posvetiti precej pažnje, da se nam ne vrinejo v naše vrste tipi. Posebno je treba paziti na novomobilizirane tovariše iz Štajerske, da ne bi prišli in začeli z malenkostmi razkrajati našo ediničo. Moramo vedeti, da se peta kolona poslužuje vsakih najmanjših stvari. n. pr. „Sem strgan, ne grem na stražo.“ itd.

„Dokazovati moramo borcem važnost 15. septembra, da ni, kot so nekateri mislili, ne vem kakšne ofenzive in bombardiranja, ampak, da je ogromne važnosti, ker je bilo s 15. septembrom ukinjena vsaka možnost vseh okupatorjevih hlapcev, da pristopijo na OE in so vsi postavljeni pred narodno sodišče kot narodni izdajalci. Važnost 15. septembra moramo študirati tudi na partijskih sestankih.“

Kaj mora vedeti gospodinja o zdravilstvu

Krvavenje z nosu

Slabokrvni ljudje pogosto krvave z nosa. V tem primeru najbolj pomaga košček vate, ki ga takoj v začetku potlačimo v nos, potem pa ležemo tako, da nam visi glava, nazaj. Kdor pa le preveč pogosto krvavi, naj se zateče k zdravniku, ki bo ugotovil pravi vzrok njegovi nevšečnosti.

Važnost listja

Ugotovljeno je, da potrebujejo rastline za rast naslednje prvine: fosfor, kalij, dušik, apno, magnezij, jod, mangan, železo, žveplo in ogljik. Te črpajo lasovite koreninice po potrebi iz zemlje, ogljik pa listi potom ogljenčeve kisline iz zraka, izmed navedenih primanikujejo v zemlji najbolj fosfor, kalij, dušik in apno. Zato jih dodajamo v obliki raznih gnojov in umetnih spojin. Vsa hrana — sok — ki jo najtanjše koreninice črpajo razredčeno v veliki množini vode iz zemlje, prehaja po debelih korenincah in nadalje po deblu, vejah in vejicah v liste kot surovina. Istočasno sprejemljejo listi ogljikovo kislino iz zraka, iz katere izločajo kisik, ogljik pa obdrže. Neštete stanice v listih predelujejo to mešano surovo hrano v škrob, sladkor in vlakno in presnavljeno oddajajo po potrebi nazaj vejicam, cvetju in sadju, pa tudi deblu in koreninam, ki jo potrebujejo za nadaljnjo rast, odvisno vodo pa izpušče. Vsaka stanica v listih je čudodelna tovarna. Stroji so ji zelenilo katerim daje pogonsko moč sončna toplota in svetloba. V senci in v temi rastline ne uspevajo; le malo jih je ki se zadovoljujejo v senčni legi v temi pa nobena, ker brez zelenila, ki nastane pod vplivom sončnih žarkov, zastane delovanje staničevja v presnavljanju hrane. Ob suši in pomatnkanju vode zemlji v se delovastje listnih stanic zmanjša, rastline ovenevajo in ker primanjkuje dobava surovin — hrane, peša tudi rast.

Brez listov bi rastline izumrle. Z njimi bi izumrle vse žive stvari na svetu od najmanjšega žužka pa do najvišjega bitja človeka. Drevje ne bi rastle, žito ne bi rodilo zrnja za kruh, krompir in druge gomoljnice ter korenstvo bi samo iskalilo, a rastle ne bi sočivje in zelenjadne rastline ne bi poznali. Tudi trava bi izumrla. Vobče ne bi preostala na svetu nobena rastlina za človeško in živalsko prehrano. Vse bi izumrlo, ako ne bi imele rastline listov in v njih tovarne, ki pripravljajo hrano, obleko in vse druge potrebščine ljudem neposredno ali posredno po njih samih ali po živalih.

Zato pazi kmet, da mu bolezni in škodljivci ne uničijo listja na trti in sadnem drevju da mu žito ne opali tja, da obvaruje krompir strupe ne rose da ne požro goseniče listja na zelju in repi itd.

Gospodarske vesti

Kako gospodarijo Američani v Tunisu

Poročili iz Tunisa so tamošnja severnoameriška oblastva izdala izvozno prepoved za tuniško fosfatno rudo in sicer za vse države, razen za Zedinjene države. Fosfatna ruda se ne sme izvažati niti v Francijo. Istočasno so severnoameriška oblastva prepovedala uporabo fosfatov kot gnojila tuniškim posestnikom. Goraji ukrep ne gre samo na škodo tuniškega gospodarstva, temveč hudo zadene tudi francosko gospodarstvo. Fosfatna ruda je glavni izvozni predmet Tunisa. Saj je bil Tunis pred vojno med vsemi državami na svetu, ki izvažajo fosfatno rudo, na drugem mestu. Zadnje leto pred vojno je dosegel tuniški izvoz fosfatne rude 1.65 milijona ton. Izvozna prepoved hudo zadene tudi kmetijstvo v Franciji, kjer vlada katastrofalno

„Goriški list“ v vsako našo družino!

pomanjkanje umetnih gnojil, medtem ko Anglija ni prazneta, ker dobiva fosfatno rudo iz Maroka. Hudo je prizadeto tuniško kmetijstvo, zlasti v vzhodnem Tunisu, ki daje znaten presežek pšenice. Tu se prideluje pšenica predvsem na peščenem in umetno namakanem področju, ki nujno zahteva umetno gnojenje, ki pa je sedaj po najnovejši prepovedi onemogočeno. Obstaja nevarnost, da Tunis brez umetnih gnojil ne bo pridelal niti dovolj pšenice za lastno potrebo. Američani se postopno polasčajo tudi velikih francoskih družb, ki izkoriščajo tuniške rudnike fosfatne rude. V zadnjem letu so bili številni dosedanja delničarji razlaščenji kot takozvani kolaboracionisti. Njihove delnice pa so odkupile ameriške družbe, ki imajo v mnogih podjetjih že večino.

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komer - Gorica

Dr. Jože Lovrenčič:

ZGODOVINA SLOVENSKE BESEDE V POSOČJU

Dalje je spregovoril „Besedo o slovenskem knjigotrstvu“, priobčil obisk „Eno uro pri Koseskem“, katera je tedaj zelo cenil, nato pomemben članek „Narodnost in slovenščina v Gorici“ (1860) in še „Pisava priimkov“ (1863), „Bridkost slovenščine“ (1865) o žalostnih razmerah na goriški gimnaziji, „Glasi domorodni o novem času“ (1865) pa so govorili o goriškem deželnem odboru, ki očuje s strahokami v njihovem rodnem jeziku. Svoja poročila o Marnovem „Jezičniku“ je priobčeval v Učiteljskem tovarišu, v Novicah in v Slovencu; zadnji letnik, ki ga je ocenil, je bil XX. v št. 6. l. 1883: „Novice pa dr. Janez Bleiweis“.

Marušič je zložil tudi več prigodniških pesmi, tako n. pr. „Prokletstvo in blagoslov ali Mavra nad jeziki“, v kateri kaže trenje med narodi, upoštevajoč tudi Goriško. Pesem je izšla v gimnazijskem izvestju 1862 in je ponatisnjena v Novicah 1862, str. 317-318. Obsega 15 kitic in glosira — razlaga geslo sv. Avguština: „Napuha duh jezike razdeluje — nebeški duh v ljubni jih združuje“ ter kaže, kako je jezikov razlika tudi vsemogočnosti in modrosti božje slika in kako je sv. Duh posvetil vse jezike, da se v njih oznanja in deljuje sedaj nebeški mir — (mavrica — miru in sprave znak) — vsem narodom.

Marušičeva dela iz dobe, ko je zavzemal kot gim-

nazijski katehet, deželni poslanec in član deželnega šolskega sveta itd. odlično vlogo, so še: „Jaz sem pot. resnica in življenje“, gimnazijski molitvenik, Gorica 1873; „Sveti veliki teden in velika nač“ ali sveta opravila tega sv. časa itd. „Gorica 1874, „Epizoda iz kulturne zgodovine goriške ali košček zgodovine goriškega c. k. gimnazija Gorica 1895. Posebno vemo za narodno stvar je pokazal, ko je začel izdajati prvi goriški politični list „Domovina“ (1867-1869), v katerega je največ sam pisal, urejeval pa je tudi glasilo goriške kmetijske družbe „Umni gospodar“ in „Koledar goriške višje škofije“, katerega je izdajala Tiskarna A. Gabrščka. Pomembni članki in sestavki v prvem letniku Domovine so: Staroogledski obred al Ritus Patriarchinus“ (št. 5-16), imena in priimki (str. 33-214), poljudno znanstvena imenoslovska razprava; v drugem letniku: poleg nekaterih jezikoslovnih sestakov še „Obred vstajenja Kristusovega v veliko soboto v Ogleji v predtridentinski dobi“ (št. 15-16), Učni jezik v goriških šolah, Posvet slovenskih poslancev in Ljubljani, Pred našim pragom — Slovenskemu narodu, itd.; v tretjem letniku pa med drugim: Krajna imena na Goriškem, Novo leto, Cerkevni zbori itd.

Ker je Marušič prve čase učil na gimnaziji tudi slovenščino, si moremo misliti, kako je, sam navdušen Slovenec, navduševal za materin jezik in domovino svoje dijake, ki tehtnih besed svojega dostojanstvenega profesorja niso pozabili in se ravnali po njegovih navodilih, da jih je bil pozneje še kot doslužen profesor in častni kanonik vesel.

Marušičev vrstnik in Hladnikov pesniški drug je bil Josip Furlani (1826-1914), s psevdonimom Trnogorski, ker je bil iz D. rberga. Po končanih gimnazijskih in bogoslovnih študijah v Gorici, je služboval v raznih krajih ter izza 1890 preživel svoj pokoj v Furlaniji. S pesmijo, nabožno in rodoljubno, se je oglasal v „Zgodnji Danici“, Domovini, Glasu, Soči in v Slov. Narodu (1883 Pozdrav na novo imenovanemu nadškofu dr. Al. Zornu). Najobsežnejša njegova pesem je „Človeško življenje v starih podobah“. Pesnil je v sonetih in tud v drugih oblikah. Jezikovno podoben Hladniku, — vsebinsko pa le dober.

Dalje so ta čas rastle in se usmerjali Andrej Winkler (1828-1920), poznejši deželni predsednik Kranjske, ki je kot glavar v Tolminu in kot deželni poslanec in odbornik goriški odlično delal za slovensko misel v Posočju ter o narodnem delu tudi poročal v ljubljanske liste. Za Tolminsko je zlasti važen, ker je uvedel uradno slovenska krajevna imena. Ni ga starejšega Slovenca, ki bi mu ne bil znan dr. Fr. Močnik (1814-1892) iz Cerkna, po katerega učnih knjigah smo se učili v ljudskih šolah računstva, v gimnazijah pa matematike. Andrej Komet pl. Sočebčan (1818-1892) iz Solkana je pisal vojaške strokovne knjige, župnik Tomaž Rutar (p-1877) je bil sotrudnik Arkiva za jugoslov. povjestnico s prispevki o izkopanih pri Sv. Luciji, Andrej Žnidarčič pa je kot banjški vikar in okrajni šolski nad. zornik v Tolminu izdal Abecednik in nekaj računice.

(Dalje.)